

P. Josef Regner - Havlovický

Josef Regner se narodil 24. února 1794 v Havlovicích v rodině mlynáře. Pocházel z 16 dětí, ale na živu jich zůstalo jen osm, nejmladšího bratra křtil jako náhodský kaplan. Po ukončení základní školy, nastoupil do pětiletého gymnázia v Broumově, kde patřil k nejlepším žákům. Z Broumova šel Regner studovat do Prahy na univerzitu, kde studoval 2 roky filozofii a 4 roky teologii. Zde ho svým myšlením ovlivnil profesor Bernard Bolzano, katolický kněz, geniální matematik, logik a eticko-sociální myslitel, který nabádal studenty, aby se ujímali chudých a zanedbaných lidí, protože byl přesvědčen, že nevědomost a blud jsou počátkem všeho zla. Charakteristickým rysem studenta Regnera byla láska k přírodě.

Vysvěcen na kněze byl 24. srpna 1817 v Hradci Králové. V prosinci 1817 Regner nastoupil jako kaplan do Náchoda. Regner vykonával vzorně povinnosti kaplana. Vyučoval němčinu a starší žáky štěpařství a včelařství. Jeho zásluhou byl zámecký kopec přeměněn v park. Spolu s kaplanem Ludvíkem kopec osázel keři, stromky a květinovými záhony, vybudoval odpočívadla, altány, cesty a opatřil je lavičkami. Zámecký kopec byl pojmenován na Regnerovy sady. V říjnu 1818 byl Regner představen Marii Fjodorovně, matce ruského cara, která projížděla Náchodem do Stuttgartu. Pro svoji vzdělanost a moudrost byl oblíben i u vrchnosti.

V roce 1829 byl jmenován zámeckým kaplanem. Zámečtí kaplani byli vázání službou od 1. října do konce dubna na zámku náhodském, zbytek roku ve Svatoňovicích - lázeňském a poutním místě. Regner již v roce 1830 dal ve Svatoňovicích zbořit původní dřevěný kostel a nechal vybudovat nový kamenný, opatřený malbami. Do Svatoňovic s ním přišla jeho sestra Františka, která mu vedla domácnost. Zde také Regner napsal první část závěti, kde vyslovuje přání, aby jeho tělo bylo uloženo bez vší okázalosti na Staroměstském hřbitově v Náchodě vpravo, u vchodu do kostela pod hruškou, kterou sám zasadil.

Důvěrné přátelství poutalo Regnera k Janu Mülerovi, zámeckému duchovnímu (v kronice U nás zvaný Schmidt). Ten později vedl Regnerovi soukromé účty, přijímal a vydával peníze i zakládal, když na něj finanční tíseň dolehla. Do těchto přátelských služeb byla zasvěcena i jeho žena Josefa, které Regner věnoval křížek s relikvií v koženém pouzdře.

V listopadu 1831 nastoupil Regner do Hronova po zesnulém faráři Josefu Zeidlerovi. Hronov byl tichým selským městečkem s kostelem Všech svatých z 1. pol. 18. stol. Domů zde bylo 118 z toho jen 10 zděných, ostatní byly roubené s doškovou nebo šindelovou střechou. Lidé se živili hlavně zemědělstvím a tkalcovstvím. Zemědělství bylo na primitivní úrovni.

Počátkem února 1832, vypukla v Hronově cholera, která se šířila z Asie přes Rusko do střední Evropy. První případy se objevily ve Zbečnicku, odtud se cholera rozšířila do V. Poříčí a Hronova. Na tuto nemoc během krátké doby onemocnělo téměř 400 lidí a polovina z nich zemřela. Regner ve dne, v noci navštěvoval nemocné, podle možností přinášel léky, utěšoval a poskytoval svátosti (v některých dnech bylo i 9 pohřbů, proto žádá o rozšíření hřbitova). Regner ne onemocněl cholerou, ale vyčerpáním. Tohoto těžkého, ale především nebezpečného úkolu se zhostil velmi dobře, ale

podepsalo se to trvale na jeho zdraví (otřesené nervy a revmatizmus). Za tuto obětavou práci mu byla udělena veřejná pochvala.

V 1. pol. 19. stol. panovala v Hronově bída a nevzdělanost. To jak si zdejší lidé vážili školy, svědčil nápis na lomenici nové školy ve Velkém Poříčí: „ To má být ta nová škola, a to nejvíce pro kantora, mladým lidem pro mučení, velkým lidem pro trápení.“ Náchodský vikář Lukavský nechal tento nápis v roce 1835 zabít. Lidé věřili na vodníky, skřítky a udržovali pohanský zvyk, shazování kozla ze zvonice na svátek sv. Jakuba, protože věřili, že jeho krev má léčivé účinky. V osadě vybrali nejošklivějšího kozla, kterému nasadili na hlavu věnec, zhotovený z chvojí a nazdobený růžemi a mašlemi a nebohého a vystrašeného kozla shodili z okna zvonice. Dole čekal řezník, který kozla podřízl a prodával lidem krev v domnění, že je krev ochrání před nemocí. Farář Regner jim tento barbarský zvyk zakázal, což se některým osadníkům zpočátku nelíbilo.

Regner věděl, že rozdáváním almužny bídu neodstraní, a proto učil osadníky, jak obdělávat půdu, aby dávala větší úrodu (hnojení, vápnění, střídání plodin...). Učil štěpování a včelařství. Založil v Hronově r. 1832 ovocnou školku. Podle názoru Regnera měly školky význam praktický i morální. Morální viděl v tom, že mládež získá již ve škole smysl a zálibu ve štěpařství, zanechá karet, nočních toulek a hospod, přilne opravdovou láskou k přírodě a jejich krásám a bude je chránit před nerozumnými škůdci. Hronovská ovocná školka vzkvétala Regnerovou péčí a horlivého učitele Fr. Černého, bývalého podučitele ve Chvalkovicích, (krátký čas učitele Boženy Němcové a nástupce Jana Knáhla, který zemřel r. 1832). Budoval cesty, pěšiny, na okrajích farských polí nasázel 200 ovocných stromů. V roce 1836 nasázel kolem hřbitovní zdi 20 lip s přáním, aby volně rostly a mohutněly plných 100 let a nebyly po tu dobu ořezávány a komoleny, až v r. 1937 mají být pokáceny a prodány a za utržené peníze koupeny a zasazeny nové lípy. Za zbytek peněz měla být zřízena nadace ke sloužení mše vždy v den sv. Josefa. Zasadil na tisíce stromků ve farním lese, pracně zúrodnil farní pole, kde se nyní nachází městský hřbitov.

V roce 1836 byl Regner při audienci u kněžny Kateřiny Zaháňské v Ratibořicích obdarován pro hronovský kostel skvostným ornátem, štolou, palou, manipulem a rouškou na kalich z těžkého hedvábí se stříbrnou portou vlastnoručně vyšitou. Kněžna Zaháňská přestoupila o velikonocích v roce 1827 v Římě na katolickou víru a Regner se stal jejím zpovědníkem, u něho hledala slova útěchy a povzbuzení.

Spolu s ranhojičem M.Tellerem založil v Hronově knihovnu. Regnerovým odchovancem a přítelem byl Jiráskův strýc Josef Seidl (měl za manželku sestru Jiráskovy matky a v kronice U nás vystupuje jako hostinský Klimeš). Tento strýc, spolu se sestrou A. Jiráskou Boženu, podávali Jiráskovi informace o Regnerovi, když psal kroniku U nás. Od sestry Boženy se Jirásek dozvídá, že Regner objevil na pozemku rodičů minerální pramen. Na popud Regnera bylo urovnáno nevzhledné náměstí Hronova. Jednou týdně se scházela hronovská elita (farář Regner, ranhojič M.Teller, hostinský Seidl a dolejší mlynář (oba dva měli za manželky sestry matky A. Jirásky) v hospodě" U zeleného stromu,"kde se radili o důležitých záležitostech.

Když Regner potkal nějakého tuláka, ptal se, proč nepracuje, a když řekl, že nemůže sehnat práci, hned mu nějakou našel. Aby opatřil nezaměstnaným horníkům práci, spolu s jeho bratrem Vincencem (výborným důlním odborníkem) začal dolovat na Hronovsku uhlí. V Hronově byl založen hornický spolek, akciová společnost, která roku 1835 zakoupila panský důl Vilemínu ve Žďárkách a roku 1838 založila vlastní uhelnou jámu blíže k Hronovu. Odvážný podnik byl velice nákladný a pro

malé počáteční úspěchy nenalézal dost podpory u členů společnosti (uhelné sloje byly u Hronova přerušené). Regner byl finančně zruinován a musel ze spolku vystoupit. Byl velmi zklamán, že jeho snaha zabezpečit lidu zdroj stálé obživy byla marná. V okolí Hronova se zachovalo pět opuštěných hornických jam a pozemek V milířích. I tak je třeba na velkolepý Regnerův záměr hledět s obdivem.

Regner byl spoluzakladatelem Jiřinkových slavností ve Skalici, zde se setkal s Boženou Němcovou, dva dny po její svatbě. Božena Němcová se stala královnou Jiřinkového plesu.

V roce 1840 dal Regner postavit v Hronově novou zděnou faru. V r. 1845 odešel do Náchoda, když byl povýšen na děkana vikáře a školdozorce.

Regner vynikal na svou dobu širokým rozhledem, teoretickými i praktickými znalostmi, velkou energií a moudrostí. Jako okresní školdozorce usiloval o výrazné zkvalitnění vzdělávání mládeže, protože věděl, že příčinou velké bídy v podkrkonoší je nevzdělanost. Regner založil na Náchodsku přádelní školy, (rovněž v Hronově a Rokytníku), knihovny - v Úpici a Skalici se později staly členy Matice české.

V r. 1845 vypracoval obšírné memorandum, kde dosavadní školní systém podrobil ostré kritice a jako znalec kraje a lidu, který znal příčiny bídy, podal návrhy na její zmírnění. Regner byl mimořádnou tvůrčí osobností, která dokonale pochopila potřeby při formování české společnosti. Svoje zkušenosti a vědomosti uplatňoval jako dopisující člen Vlastenecké hospodářské společnosti, jímž byl jmenován v r. 1846. Předsedou společnosti byl hrabě J.Thun a jeho nástupcem se stal v roce 1848 kníže J. A. Schwarzenberg. Regner byl i členem Jednoty průmyslové. Tyto dvě společnosti byly jedinými středisky z nichž měly vycházet snahy o národohospodářské zvelebení Čech. V r. 1850 podal Regner návrh Vlast. hosp. spol. na vylepšený pluh, který sestrojil na základě vlastních zkušeností - tento pluh se nachází v muzeu v Hronově (PhDr. Ladislav Hladký, býv. ředitel muzea Hronov „U nás“ 1994 č. 3). Zakládal na Náchodsku Jednoty hospodářské. V Hronově byla založena Jednota hospodářská 16. ledna 1849 a jejím předsedou byl zvolen Regner. Svoje názory a zkušenosti Regner publikoval v časopisech např. v Příteli mládeže, Týdeníku hospodářském a v Hospodářských vesnických novinách z Čech pro osvětu a vzdělání lidu. Udržoval styky s vlivnými pedagogy, politiky a úředníky a významnými osobnostmi doma i v zahraničí (hrabě Lev Thun, MUDr. Amerling, ředitel prestižní školy v Praze, Fr. L. Rieger, který napsal pochvalný článek o Regnerovi v jeho Slovníku naučném, dějepisec V.V. Tomek, V. Kramérius...). Po konstituci v r. 1848 se Regner zúčastnil spolu se skalickým učitelem Koliskou Slovanského sjezdu v Praze.

Zásluhou Regnera byla v Náchodě zřízena mateřská školka (opatrovna) pro děti od 3-6 let, v níž by děti trávily čas pod dohledem vlídného a rozumného učitele a pěstounky, naučily se způsobilosti, výmluvnosti a jiným užitečným věcem. Za učitele navrhl Václava Nemastu a jeho manželku, známou Kristlu z Babičky Boženy Němcové, kteří měli být posláni na obecní útraty na některou pražskou opatrovnu, aby si tam osvojili vyučování a opatrování dětí. Městská škola byla zásluhou Regnera přeměněna na hlavní a později na měšťanskou školu podreální. K učitelům měl Regner velmi pěkný vztah. I když vyžadoval pečlivé plnění učitelských povinností, nalézal vždy příležitost pomáhat překonávat potíže, povzbudit a pochválit za dobrou práci. Usilovně se staral o zlepšení jejich platů.

Regner zemřel 11. května 1852 na zápal plic. Podle dávného přání (v závěti v r 1839 ve Svatoňovicích) byl pohřben na Staroměstském hřbitově v sobotu 15. května, ačkoliv Hronovští snažně

žádali zvláštní deputací, aby bývalý jejich farář byl uložen k věčnému spánku v Hronově. Byl to slavný pohřeb. Kněží vnesli rakev do děkanského kostela, kde po hodinkách za mrtvé a dojemné řeči kaplana J. Jošta provedlo 25 hudebníků a 14 zpěváků Mozartovo rekviem. Nato c. k. úředníci vynesli rakev z kostela a potom střídavě ji nesli měšťané, učitelé domácí i přespolní a osadníci hronovští až na hřbitov. Podkrajský Lhota prohlásil po zkoušce školní mládeže dne 10. srpna 1852, že pohřešuje muže „o blaho mládeže, občanů, ba celého národa tak velezasloužilého.“ „Cítíte koho myslím? Ano je to bývalý váš pastýř duchovní, děkan, vikář, ředitel, učitel Regner. Noste a ctěte až do pozdního stáří památku jeho vděčně v srdcích svých.“

Část memoranda (reformy školství), které vypracoval Regner v roce 1845.

Hraničí přímo s nemožností, žádá-li se na učiteli, aby se na hlavní škole vzdělal za půl roku na učitele lidu. Na tom nemohou ničeho změnit ani pokračovací školy ani dozorní orgánové školní. A kde vzít věcné znalosti přírodopisné, fyzikální, chemické, mechanické, technologické a hospodářské, když se tomu nikde neučili? Trvá léta, nežli duchovní správce nebo katecheta setřese 18letý prach školní a naučí se s lidem mluvit srdečně, srozumitelně a působivě. Mimo to, jsou přísně vázání systémem a vysazují se podezření novotářů a liberálů, odchýlí-li se v něčem od předepsané osnovy. Učitel postupuje tudíž nejbezpečněji, neuchyluje-li se od znění školní knihy a zákonů, vykládá-li katechismus, naučí-li děti malovat úhledná písmena, plyně číst a čtyřem základním výkonům početním, i když se neoteplí srdce pro vše dobré a šlechetné a nenaplní odporem ke vsí špatnosti, i když z nedostatku vědomostí přírodovědeckých neporozumí hospodářské nebo technické knize nebo místo dělení násobí. Je naprosto nemožné, aby pomocník z 12 zl. Ročního platu, který často dostává toliko ústy a na papíře, si pořizoval oděv a obuv, psací potřeby a knihy, aby učitel za 100 zl. uživil a ošatil sebe a svou rodinu, a když se byl dostatečně potahal o ubohý plat s úřadem, rychtářem a rodiči, aby radostně, horlivě a s láskou vyučoval a budil v mládeži tytéž vlastnosti. Pták zpívá, když se nasytil a usouzenému obličejem sluší spíše vzdech nežli zpěv.

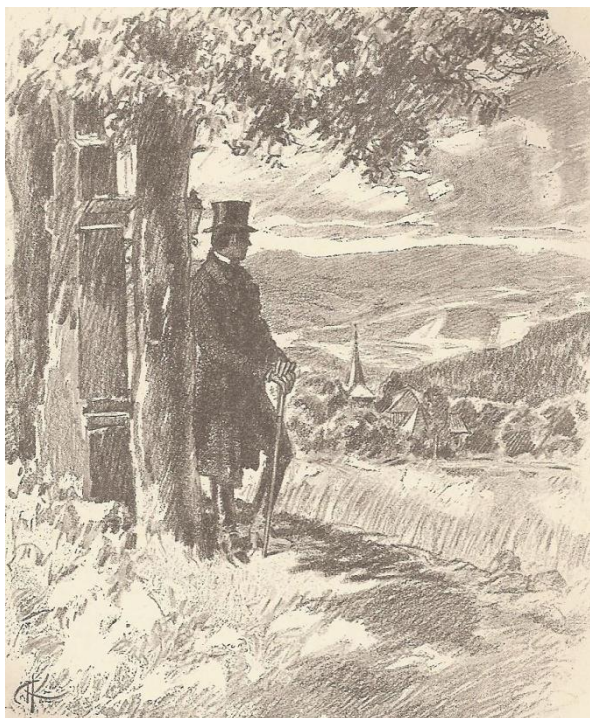
Pravé vzdělání lidové a zvláště průmyslové vzdělání mládeže je pro Čechy k jejich zeměpisné poloze v Evropě, zvláště pro přelidněné Podkrušnoší, nezbytným požadavkem doby. Ale tu je nutně potřebí odborně vzdělaných a řádně placených učitelů a vlastních ústavů vzdělávacích.

Co si má pomyslet prostý člověk o zřízeních našich nižších i vyšších ústavů vzdělávacích, když úředník, lékař nebo kněz po 14letém studiu si nedovede přišít knoflík, zarazit hřebík, sadit a zušlechtit stromek, vsednout na koně, nerozezná pšenice od ovsa, zkrátka, když nerozumí praktickému životu. Odtud odpor proti školám, děti se v nich učí všemu možnému, jen ne tomu, čeho v životě potřebují. Někteří učitelé a profesori jen proto jsou ustanoveni a placeni, aby byli postrachem mládeži a kladli překážky postupu nejschopnějších mladých lidí, odnímajíce jim všechnu chuť, nebyla-li snad jejich přízeň vykoupena. Příčiny skrovného vzdělání lidu a jeho tělesného úpadku leží tedy hlouběji a sluší se hledati větším dílem jinde nežli v lhostejnosti a nedbalosti.

Další příčinou je hojně pití kořalky, ve kterémžto jedu utápějí své starosti a bídu. Za dva groše chudák zapomíná všech trampot, cítí se na čas posílen proti svému nepříteli a utlačovateli a proto z kostela a školy jen rovnou do kořalky, aby dobrá napomenutí byla jedovatou vodou rázem odplavena. Něžný otec vezme s sebou také ženu a děti, aby jim přilepšil bez ohledu na to, že potom celý týden musejí strádati. A běda farářům, který se pokusí tomuto zlu čeliti. Hned na sebe uvalí hněv

pana správce, že chce zkracovati nejlepší příjmy jeho a milostivé vrchnosti. Třetí zakrsání je nedostatek čistého vzduchu v obydlích a tělesného pobytu ve volné přírodě.

Jak se se dosud budí veselost, sebeúcta a sebevědomí lidu, může jen ten posouditi, kdo delší dobu pozoruje naše vzdělávací ústavy a život v horách. Děti ztrávívše půl dne v těsné škole, bývají propuštěny s přísným napomenutím, aby v párech odcházely tiše domů. Ať si hrají v létě s míčem nebo v zimě sáňkují, vždy musí někdo státi na stráži, nejde-li farář nebo učitel. V létě koupají se bez dozoru na nejodlehlejších a nejnebezpečnějších místech, poněvadž koupání je přísně zakázáno. Pak ovšem zapírají, aby ušly trestu, nebo udávají, aby si udělaly u profesora nebo učitele dobré očko. Jmenovitě na broumovském gymnáziu je koupání přísně zakázáno, aby se studenti, kteří neumějí plovati, neutopili. Jako by se byl kdy již někdo naučil plovati ve vzduchu! Proč pak se nenařídí Stvořiteli, aby oddálil všechnu vodu, by se takový nešikovný kluk neutopil?

Naše gymnázia jsou pravou satirou na tělesnou výchovu, která je z nich zcela vyloučena, ba přísně zakázána. Jakého vděku by si získali představení broumovského gymnázia, kdyby ustanovili samostatného učitele hudby, jichž v klášteře není nedostatek, který by vyučoval studenty instrumentální hudbě a zpěvu a pořádal ve vhodných dnech hudební produkce. Přímým humánním jednáním, jakož i účelnou reformou školskou, jmenovitě zřizováním průmyslových škol v Podkrkonoší, přispělo by velice k odstranění bídy, probuzení veselosti, sebeúcty a zlepšení tělesného i duševního stavu horského lidu.

Růžena Šťastná

Použitá literatura: JOSEF REGNER život a dílo pátera Havlovického z Jiráskovy kroniky "U nás", podle archivních pramenů napsal prof. Bedřich Profeld nakladatelství J. Otto v Praze 1925
ŽIVÉ PRAMENY prof. Jaroslava Janáčková
DOROTHEA vévodkyně Kuronská PaedDr. Helena Sobková Paseka 2010
KRAJ MLÁDÍ BOŽENY NĚMCOVÉ 1972
RODNÝM KRAJEM č. 3 1994
FARNÍ KRONIKA Hronov